

**Rector Et Concilium Academiae Fridericianae Buetzoviensis Civibus Memoriam
Resurrectionis Christi Pie Celebrandam Indicunt Praemissa Commentatiuncula
Altera De Nonnullis Recentioris Indifferentismi Rationibus**

Buetzovii: Typis Ioann. Gotth. Fritzii, [1781]

<https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1830790129>

Druck Freier Zugang

Mkl h

3500

Landesbibliothek
Mecklenburg-Vorpommern
Günther Uecker

https://purl.uni-rostock.de/rostdok/ppn1830790129/phys_0001

entsäuert

zfb ME
05. Aug. 1999

Anth. h.
3500

0

RECTOR ET CONCILIUM
ACADEMIAE FRIDERICIANAE
BUETZOVENSIS
CIVIBUS
MEMORIAM
RESURRECTIONIS
CHRISTI

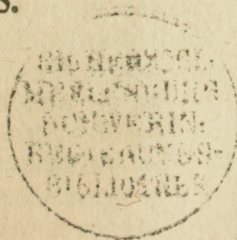
PIE CELEBRANDAM

INDICUNT

PRAEMISSA COMMENTATIUNCULA ALTERA

DE

NONNULLIS RECENTIORIS INDIFFE-
RENTISMI RATIONIBUS.

BUETZOVII
TYPIS IOANN. GOTTH. FRITZII, SEREN. DVC. AVL.
ET ACADEM. TYPOGR.

1781

RECTOR ET CONJUNCTUM
ACADEMIAE TRIPLICATAE
BUTENOVENSIS
CIVITAS
MEMORIA
RESURRECTIONIS
CHRISTIANI
PILGRIMUS
IN
MONTIS EXCELSIORIS
RECTOR RATIONIBUS

THEATRO
SINGULIS ANNI
ET ALIIS RECTOR

I. N. J.

Falsam istam rationem, quam superiori
commentatione*) postremo loco paucis
consideravimus, quasi fieri non possit,
quin ex diversitate ingeniorum, tempo-
rum, locorum, aliarumque externarum
rerum, diversissimæ semper nascantur
circa Deum ejusque religionem opiniones, multa alia commen-
ta secuta sunt, christianæ religioni admodum perniciofa. Nec
enim contenti fuerunt nonnulli, hanc necessariam cogitandi di-
versitatem ad secundarias quasdam & accessorias notiones ex-
tendere, salvis primariis & principalibus, sed usque eo pro-
gressi sunt, *ut plane unquam consensum aliquem, etiam aposto-*

2 2

lorum

* vid. Progr. pentecost. anni præter.

lorum temporibus in mentis conceptibus circa fidei & religionis capita obtinuisse negarent: nullum unquam quod ad intellectus notiones attinet, exstitisse originarium christianismum: plane liberum esse cuique, quomodocunque istas res animo concipere velit: diversissimas istas, ex. gr. de causis mortis Christi opiniones indifferentes esse, & quamlibet earum posse cum scriptura s. conciliari, nec aliquam notionem in primis christianismi originibus esse traditam, ad quam reliqui christiani omni tempore & loco intelligentiæ suæ rationes exigere & componere debeant: unumquemque, in quacunque sit opinione, posse æque bonum christianum esse, ac reliqui omnes, qui aliter sentiant cet. Scio, nonnullos nostra ætate ad alterum extremum prolapsos esse, & quæ de originario christianismo dicuntur, ad pessimum abusum traxisse. Etenim cupiunt isti nobis sub hoc specioso & venerando titulo naturalisticas & socinianas suas opiniones obtrudere, atque propterea originarii christianismi restituenti gratia, ut ajunt, pro libidine sua refecant a doctrina christiana, humanarum subtilitatum nomine, quidquid in socinianam istam formam cogi haud potest, & scripturæ s. effatis tam violentas manus afferunt, eaque tam turpiter depravant, & ad alienum sensum detorquent, ut, quisquis adhuc aliquid reverentiæ erga Dei verbum animo tenet, hujus generis audaces conatus sine summo tædio & horrore legere haud possit. Quo præter alios notissimos viros etiam anonymus iste auctor *parvorum bibliorum* (Kleine Bibel) quæ haud ita pridem Berolini protrudi coeperunt, referendus est. Sed hos paulisper omittamus. Etenim infra oportunior occasio se offeret, cum his viris pauca differendi. In præsentia quidem istud tantum disquirendum est, utrum originariæ quædam religionis christianæ notiones & capita extiterint, qui perpetuo ab omnibus teneri debeant, qui christiani esse cupiunt, ita ut omnes aliæ opiniones, quæ cum istis notionibus pugnant, tanquam perniciosæ & a Christi & Apostolorum disciplina alienæ rejiciendæ & vitandæ sint?

sint? Hoc si est, datur omnino originarius Christianismus, ad quem tota religio christiana usque ad sæculorum finem exigenda & attemperanda est, & omnes homines atque sectæ, quæ ab istis originariis dogmatibus remotæ sunt, eaque evertunt, non verum Christianismum profitentur, sed falsum & commentitium, & totius indifferentismi causa prostrata jacet. Quod si vero hæc omnia neges, nec putes quasdam originarias & fundamentales notiones & sententias a Christo & apostolis esse traditas, tanquam perpetuam & immutabilem religionis christianæ regulam, quam semper illibatam & incorruptam retineri necesse sit; scire *primo loco* vehementer velim, num Christum & apostolos affirmes, cum verba & voces funderent, nihil plane cogitasse, nec vocibus in sua ipsorum mente ullum subjecisse sensum? Atqui hoc foret non vigilantium & prudentium, sed somniantium & mente captorum hominum. Audesne tu, quisquis es, qui Christianus esse cupis, tam blasphemias sententias animo fovere? Cogitarunt igitur Christus & apostoli, dum loquebantur, & animo ipsorum obversabantur certæ & determinatæ notiones & sententiæ. Jam quæro *secundo loco*, utrum Christum & apostolos voces suas his ipsis mentis suæ notionibus attemperasse, hasque loquendo & scribendo aliis voluisse significare, putes, ita ut hunc ipsum sensum, quem voces secundum interpretandi regulas indicant, reipsa serio intenderent, eundemque ab aliis intelligi cuperent? an vero ipsos accusare haud verearis, quasi voces & verba adhibuissent, quæ non verum animi sui sensum, sed longe alias res exprimerent, sicque aliud cogitassent, aliud verbis prodidissent? Atqui hoc postremum impostoribus quidem conveniret, & iis, qui alios data opera decipere & in errores conjicere cupiunt, non vero doctoribus veritatis, qui alios instituere volunt ad beatam vitam. Equidem haud me fugit, esse nonnullos nostra ætate doctos viros, qui plane illud ipsum affirmare haud verentur: *longe alias res & notiones Christum & apostolos, dictantes, animo tenuisse, quam*

quas verba ipsorum significant, quasque homines istius tempo-
 ris ex ipsis vocibus intelligere potuerunt: multas nos sermoni-
 bus Christi & apostolorum subicere posse & debere notiones, de
 quibus isti homines, cum quibus proxime diserebant, ne cogita-
 re quidem potuerint; nostrum igitur esse, non tam ad voces ip-
 sas attendere, quam internos sensus animi scrutari, atque hoc
 pacto christianismum a superfluis & absurdis rebus repurgatum
 (ein verfeinertes Christenthum) & nostris temporibus attempera-
 tum instruendum esse cæt. Atqui quemvis cordatum hominem
 intelligere spero, hanc viam percommendam esse, qua omnis
 succus & sanguis christianæ disciplinæ ita detrahi possit, ut nihil
 relinquatur nisi caput mortuum, rationis scilicet nonnulla præ-
 cepta ad mores pertinentia, aut quidquid quivis relinquere, &
 christianæ religionis nomine venditare consultum ducit. Et ad
 hoc ipsum quidem tota ista commentitia ratio tendere videtur,
 ut Naturalismus & Socinianismus loco religionis, quæ adhuc in-
 de ab apostolorum temporibus inter christianos viguit, stabiliatur,
 quippe quem Christum & apostolos arcanis sensibus intendisse
 comminiscuntur isti viri; & hunc esse repurgatum illum christia-
 nismum (jenes verfeinerte Christenthum) apparet. Omitto jam
 istud, quod hæc omnia ad gnosticum illud commentum de du-
 plici Christi & apostolorum methodo redeant, qua aliud isti pa-
 lam docuisse & professos esse, aliud clam seledissimis tantum-
 modo quibusdam discipulis tradidisse finguntur, aut, quod adhuc
 pejus est, ipsos apostolos, utpote rudes homines non satis ubi-
 que affecutos esse veras christianæ religionis rationes & consilia:
 solos se, gnosticos, scire & didicisse per arcanas quasdam vias,
 qualem Christus re ipsa tradiderit religionem. Sunt sane, quod
 creditu difficile foret, nisi publice passim scriptum extaret, non-
 nulli docti viri, qui istos gnosticos, quorum tota ratio commen-
 to isto, de duplici methodo Christi nitebatur, pro optimis chri-
 stianis prisce ætatis venditare, & istos atque Marcionem ex. gr.
 multo puriorem religionem tenuisse, atque evangelium longe
 per-

perfectius in manibus habuisse, quam quale apostolicæ ecclesiæ ex apostolorum manibus tenebant, affirmare haud dubitant, commendantes fanaticos & corruptorum sensuum homines, qui ut ingenii sui visa tueri possent, non modo ipsam rectam rationem in pluribus capitibus gravissime lædebant, nec tantum veteris testamenti religionem, atque Moysen & prophetas indignissime tractabant, quamquam & hoc ipsum satis grave esset, cum tota Christi & apostolorum doctrina Moysi & prophetarum scriptis superstructa, & christiana religio nihil aliud sit, nisi uberior declaratio prisce israeliticæ, sed qui ipsius religionis christianæ præcipua capita de supremo Deo, patre Domini nostri Jesu Christi, creatore & moderatore coeli & terræ, de Servatoris persona & munere, cujus gratia in mundum venit, de resurrectione carnis, de vero ordine salutis cæt. pessime corrumpebant. Nec tamen adeo mirum videri debet, hos homines a multis nostræ ætatis doctis viris tantopere commendari. Etenim ne ovum quidem similis est ovo, quam horum hominum rationes, & conatus & viæ istæ, quas illi adhibent, qui his nostris temporibus splendido titulo novarum ex se ipsis inventarum rerum (*der Selbstdencker*) visa ingenii sui aliis obtrudunt. Isti enim totam Christi doctrinam ad sola morum præcepta, eaque corrupta multisque portentis deformata revocabant, & id quidem appellabant religionem christianam *spiritualiter* interpretari contra crassos judæorum & apostolicorum christianorum conceptus: nullis adstringi volebant certis & determinatis cogitandi regulis, secundum quas christiana religio interpretanda sit, aut firmis principiis quibusdam, quæ ex scriptis monumentis evangelistarum & apostolorum hausta essent; sed aut rejiciebant audacter, quæ ipsis obstabant, aut verbum scriptum turpissime ad alienos suis visis accommodatos sensus detorquebant, aut ambiguitatis & obscuritatis apostolorum voces accusabant, quasi nihil certi ex istis intelligi posset: liberum igitur sibi esse cupiebant, eam religionis formam animo concipere, eaque dogmata fun-

fundamenti loco substruere, quæ cum reliquis ipsorum opinionibus convenire videbantur: hæc phantasiæ suæ visa, quam quisque ex se ipso comminiscetur, exornabant nomine aut arcanæ traditionis, aut philosophiæ & sublimioris *γνωσης*, cum summo contemptu reliquorum simplicium, quos vocabant, christianorum, quos verbis & vocibus apostolorum strictim adhærere videbant. Hæc ita gesta esse, cum nemo negare possit, nisi fortasse Harduinus aliquis, qui omnia priscae ætatis monumenta fraudis & imposturæ accusare, & societatem quandam impostorum, a quibus ista monumenta falso titulo in lucem protrusa sint, comminisci velit; a summæ imprudentiæ saltim vituperio liberari videtur vix posse, quisquis ad has ipsas rationes & artes revolvitur. Sed priscos istos gnosticos in præsentia, inquam, omitto; latiore enim hæc locum postulant. Istud tantum a nostris hominibus requiro, si in verbis Christi & apostolorum arcanus quidam & alius sensus scrutandus & intelligendus est, quam quem voces per se produnt, & qui ab istius ætatis hominibus ex linguæ usu & per reliquas interpretandi reputas attingi potuit, & necessario intelligi debuit; undenam, ex quibus principiis, & secundum quasnam regulas hunc arcanum sensum assequi, & determinare & definire velint? Etenim si voces ipsæ id non produnt, quod Christum & apostolos re ipsa cogitasse contenditis; aliud principium & alius fons sit necesse est, unde quid cogitarint isti certo intelligere possimus. Si quis quid requirit; argumenta & indicia adsint oportet, tum ubi istud requirendum sit, tum esse id, quod nobis reperisse videmur, re vera illud ipsum, quod quæsimus. Alias turpissima commenta & ridiculæ fabulæ nascuntur, similes istis de reperiis reliquiis sanctorum & martyrum. Unde igitur probabis, hunc repurgatum christianismum, quem tu vocas, qui nostris temporibus accommodatus sit, Christum & apostolos in animo habuisse; si quidem voces ipsæ, & interpretandi regulæ rectæ rationi conformes id non docent, nec homines istorum tempo-
rum

rum quidquam hujus generis assequi potuerunt? At, inquis hoc ipsum, quod primi isti christianæ religionis doctores id tantummodo differebant, quod istis temporibus & locis & ingeniis istorum hominum accommodatum erat, nobis liberum facit, immo nos cogit, ut nos, qui longe aliis temporibus & locis vivimus, & multo cultioribus ingeniis præditi sumus, alium sensum verbis subjiciamus, qui his nostris temporibus sit accommodatus. Sed cur non potius aperte profiteamini, o boni! scripta apostolorum nobis jam nihil amplius prodesse, nec iis adeo opus esse; sicuti de liberis vet. testamenti id quosdam palam pronunciare videmus, sine quibus tamen scripta novi testamenti ne intelligi quidem possunt. Etenim si id, quod Christus & apostoli verbis prodiderunt, istis tantum temporibus, locis & hominibus accommodatum fuerit, sique nobis liberum sit, alium sensum substituere, qui nostris temporibus conveniat; utique cuivis licere debet, ex suo ingenio totam religionem christianam metiri, eamque illius formam comminisci, quæ ipsi videtur ad reliquas suas rationes accommodatissima esse, eamque toties mutare, quoties mutationes locorum, temporum & ingeniorum accidere possunt. Quid igitur scriptis & dictis apostolorum opus est? Regulam certe & fundamentum eadem non fore, quibus religio christiana superstruenda sit, sed in eorum locum rationes temporum & locorum & ingeniorum regulæ instar substituendas esse, sicque religionem christianam libidini & luxurianti ingenio cujuslibet hominis relinqui & exponi, nec ullam certam firmamque formam habere posse, quivis intelligit. Mirarari quivis prudens christianus satis vix possit, quomodo accidat, ut multi alias egregii & docti viri videre haud possint aut velint, quorsum hi periculosi conatus tandem evasuri sint, sed excusare eosdem & pro re innocenti habere. Decipi nimirum videntur miris tegiverfationibus & conversionibus quæstionum, ad quas disputatio redit. Etenim nonnulli, qui istas periculosas hypothesen orbi christiano obtrudere conati sunt, in omnes se

b

formas

formas vertunt, & nunc hoc, nunc illo modo statum controversiæ instruunt, ut, si sentiant, primam istam rationem, quam in medium attulerunt, nimis plerorumque animos offendere, habeant aliam in promptu, qui tolerabilior videatur. Sic famosæ istæ disputationes de localitate (sit venia verbo) sermonum Christi & apostolorum nunc a nonnullis ita inflecti incipiunt, ut ad solas res gestas revocentur, & quæstio sic instruatur, utrum id, quod in scriptura s. aliquando & alicubi accidisse tanquam res gesta refertur, semper & ubique accidere debere putandum sit? At ego quidem neminem novi, qui tam stulte hanc quæstionem instruxerit aut affirmaverit. Non id quæritur, num ex. gr. semper & ubique dæmoniaci homines necessario existere debeant; sed quæstio est de dogmatibus, quæ in istis historiis latent, sine quibus, nisi vera essent, ex. gr. nisi verum esset, malum dæmonem permittente Deo posse certos actus & operationes in hac nostra terra exercere, res istæ, eo modo, quo narrantur, accidere haud potuissent?

Cum itaque nimis apertum sit, certam & firmam regulam constitui debere, secundum quam sensus scripturæ s. si a sensu, quem voces fundunt, discedere tibi liberum esse cupis, definiendus sit, nisi hunc divinum librum ludibrio omnium sanctorum hominum exponere velis; occurrunt alii, & ejusmodi quid invenisse sibi videntur, *ratio*, inquires, *sua habet & habere debet jura etiam in religionis negotio: verba Christi & apostolorum ita interpretanda sunt, ut sensus recte rationi conformis prodeat*. Audio, & hanc antiquam cantilenam jam sæpius inter homines personuisse, novi. Sed omnium primo scire velim, quid & quale illud sit istud, quod tibi rationis nomine venit? Etenim nulla fere vox tam ambigua & inconstantis significationis est, & ad tam turpes abusus trahitur, quam hoc ipsum venerandum *rationis* vocabulum. Est istud fere commune asyllum omnium, qui visa phantasiæ suæ aliis splendido quodam titulo vendere cupiunt. Quod si tu interpretationem rectæ rationi

oni

oni conformem eam appellas, quæ eo modo instituitur, quo nos recta ratio & sanæ logices præcepta in interpretandis sermonibus & scriptis omnium hominum versari jubent, quos ut homines prudentes & vigilantes & mentis compotes locutos esse & scripsisse fas est credere; toto animo tibi assentior. At hoc pacto, tu quidem causa cecidisti. Etenim id ipsum nos contendimus, tu vero ferre non vis, non ita strictim verbis inhærendum esse, præcipiens, sed dispiciendum, qualem sensum ratio postulet. Ergo aliud quid tibi rationis vox significet necesse est, quam rectum usum regularum logicarum & hermenevticarum in inquirendo sensu, quem voces produnt. Nisi forte nonneminem putes Homerum recte & rationi conformiter interpretatum esse, qui in Iliade aut Odyssea totius alchymix arcana invenisse sibi visus est. Jam si tu fortasse intelligentiæ humanæ modulum & mensuram *rationem* vocas, ut id tantummodo rationi conforme sit, quod ita plane intelligendo assequi possimus, ut nihil, quod ad internas rationes rei ipsius & ad modum attinet, quo ista accadat, relinquatur, quod plena luce perspicere, aut certe, quale sit ex primis naturæ principiis *a priori* concludendo intelligere non possimus, & ut propterea voces ita versandæ & inflectendæ sint, donec in ipso sensu nulla alia res remaneat, quam quæ ab intelligentia tua isto pacto plane capi queat; apage cum ratione tua. Etenim ad idem illud absurdum & periculosum præcipitium revolveris, ut scripturam s. ludibrio exponas & luxurianti tuo ipsius ingenio eam subjicias, nec id inquiras, quid scriptores sacri re ipsa dixerint, sed quid tu eos dixisse velis, aut quid fortasse ipse dixisses, si conficiendæ scripturæ s. negotium tibi traditum fuisset. Desine, quæso! cum ista tua ratione naturæ historiam rimari. Quocunque enim te veritas in toto naturæ regno, infinita occurrunt, quæ intelligentiæ tuæ modum, quod ad internas rationes attinet, infinito modo excedunt. Vides, & omnes sensus tui cogunt te fateri, multa esse & fieri; at quomodo sint aut fiant non intelligis. Ista tua ratio

ratio igitur, quam in interpretando scripturæ sensu sequendam esse contendis, etiam in ipsis rebus naturæ ad fabulas romanenses, & ad commenta Cartesiana de ædificando mundo, & alia his similia te abripiet. Rectam igitur rationem poscere intelligis, dispiciendum primo esse, quid Deus per legatos suos dixerit, & *quod sit*, testatus sit; tunc demum considerare poteris, num etiam, *quomodo istud sit*, intelligentia tua assequi possis. Nec tamen, si id fieri non posse sentis, ullo propterea jure aut ratione potestatem tibi arrogare poteris, tam diu voces flectendi & torquendi, donec nihil remaneat, quod tibi inexcogitabile videatur esse; nisi loco divini verbi commenta ingenii tui arripere, teque ipsum & alios turpissime decipere velis. Et quid tandem de religione christiana, immo de religione in universum, fiet, si ista tua ratio sequenda sit? Etenim, quæ tibi ardua & intellectu difficilia videntur, possunt aliis proclivia & perspicua videri, & rursus, quæ tu plane perspicere & animo concipere tibi videris, possunt alteri obscura videri, quæ plane comprehendendi haud possint. Item, quæ hoc tempore intelligentiam tuam offendunt, possunt in posterum clariora tibi & explicatiora reddi. Igitur si intelligentia tua est mensura & regula religionis, nullam plane constantem & firmam religionis formam Deus nec per scripturam, nec per naturam tradidit, sed cuique liberum est, talem sibi fingere & refingere, qualis ipsi quovis tempore & loco lubet, nec opus est, ut homines veris rerum notionibus & argumentis imbuantur: credat quisque, quidquid somniat, talemque habeat religionem, qualis phantasix placet. Estne, obsecro! id quidem rectæ rationi obtemperare, & orbem terrarum veritatis cognitione illustrare, atque homines ad inquirendam rerum naturam (*Selbstdencker zu seyn*) instituere?

Recentissime vir quidam doctus & satis celebris aliud σοφον φαρμακον in medium attulit, dispiciendum esse, inquit, utrum Christus & apostoli aliis locis nutu quodam significaverint, id quod hoc loco dicunt, non ita presse, sed aliter accipienda

pienda esse, quam verba sonant. Ex. gr. cum Paulus affirmet, hominem non propter virtutes & opera sua, sed unice propter Christum, fide apprehensum, coram Deo justum reputari, Joannes autem e contrario dicat, qui juste agit, seu justitiam i. e. virtutem & bona opera exercet, is justus est, 1 Jo. III, 7; hunc postremum locum vir iste doctus indicis loco haberi vult, quo moneamur, Pauli doctrinam, eumque sensum, quem ipsius verba produnt, ad ista tantum tempora istosque homines pertinuisse, nos vero totam istam doctrinam de justitia fidei per unum Christum tuto negligere, nostramque justitiam coram Deo in nostris virtutibus & operibus collocare posse. Mirum artificium! sed non novum. Etenim hostes scripturæ s. jam dudum cavillati sunt, multa in sacris litteris, etiam quoad dogmata, occurrere, quæ sibi repugnant, & hac ex causa scripturam s. esse ambiguum, nec pro firma aut divina norma religionis nostræ haberi posse. Id vir doctus ita temperare equidem studet, ut divina scripturæ auctoritas simul quodammodo retineri posse videatur, dum unum tantum locum veram divinorum legatorum sententiam prodere affirmat, alterum vero, qui huic repugnat, non serio ab ipsis proferri, nec perpetuum & constans quoddam dogma complecti, sed ad ista tantum tempora istosque homines, eorumque ingenia & præconceptas opiniones pertinuisse & accommodatum esse. At tota res merum esse glaucoma videtur. Etenim scire vehementer cuperem, utrum ejusmodi loca vere sibi repugnare, sententiasque plane contrarias continere vir doctus putet? an vero contradictio & repugnantia ista tantum in vocibus versetur, quas si recte & secundum leges veræ hermenevtices interpretemur, apparens ista contradictio evanescat, & quoad verum sensum idem dogma, eademque plane sententia in singulis locis conspiciatur? Quod si prius istud tenendum sit; nos ad idem illud absurdum, cujus turpitudinem supra deteximus, revolvi apparet, ut nimirum scriptura s. & religio divinitus tradita libidini & luxurianti ingenio hominum pe-

nitus exponatur. Jam enim denuo quærendum erit, uter istorum locorum sibi contradicentium verum Dei consilium completi credendus sit? Pauli, ex. gr. an vero Johannis? vides igitur, ad id definiendum nova regula opus esse, nec tibi ullum jus competere, ut pro mero arbitrio tuo statuas, hanc esse veram & constantem divinorum legatorum sententiam, alteram vero ad homines istius tantum temporis, ad nos autem nihil pertinere. Qualis jam, quæso, sit ista regula? Ego quidem, quod relinquatur, nihil video, nisi aut Fanaticismus & Enthusiasmus, ut novas revelationes & lumen, nescio quod, internum supernaturale expectemus; aut vanum istud & turpe axioma, quod antea refutavimus, quasi ea tantum sententia in libris s. pro divina habenda sit, quæ nobis cum nostra ratione reliquisque animi nostri visis congruere videatur. Sed si alterum illud, nimirum contradictiones, quæ in sententiis divinorum legatorum occurrere videntur, tantum apparentes esse, tenendum sit, uti id quidem omnino tenendum, & a cunctis semper prudentibus christianis affirmatum est; totum *εὐαγγέλιον* viri docti in fumum abit.

Non plane alienum videtur ab hoc loco esse, ut aliam quandam rationem explicandi consilia divina & causas in tradenda revelata religione paucis consideremus, quam alius vir quidam doctus nostra ætate excogitavit, & quæ ad hanc præsentem disputationem vehementer pertinere videtur. Jubet nimirum iste nos doctrinas divinitus in scriptura s. traditas pro *institutione quadam juventutis* habere, qua homines a pueritia sensim primis elementis cognoscendarum rerum imbuuntur, & per gradus subinde perducuntur ad sublimiores mentis conceptus, donec tandem roboratis ingenii & intelligentiæ viribus ipsi, tanquam viri, quæ sit rerum natura inquirere & reperire, ac quid verum falsumve sit dijudicare possint. Multa, fateor, vir doctus videtur egregia in medium attulisse, non equidem quoad rem ipsam, sed quoad ingeniosam figurationem nova, quæ ad defendendam scripturam s. & religionem in seã traditam contra

insul-

insultus & risus profanorum hominum utiliter transferri possunt. Sed & multa ab ipso prolata sunt, quæ nullo pacto videntur probari & cum rerum veritate conciliari posse. Quæ cum latius hoc loco exsequi mihi non liceat, paucula tantum pro præsentis instituti ratione monebo. Ac *primo* quidem istud, quod vir doctus quasi fundamenti loco toti disputationi suæ substravit, minus videtur veritati congruere, quod totam religionem in scriptura s. propositam ita comparatam esse putat, ut eam homines sensim suis ipsorum ingenii viribus assequi & per semet ipsos ex naturæ contemplatione reperire possint: revelationes divinas igitur, quæ inde a primis temporibus acciderunt & in scriptura s. ad nostram ætatem conservatæ sunt, libellis quasi elementaribus similes esse, quibus genus humanum, cum adhuc in puerili & juvenili ætate versaretur, ad religionem hoc tantum consilio formatum & institutum sit, ut res necessarias, quas aliquin progressu temporis suis intelligentiæ viribus & studiis reperire potuisset, tum citius tum facilius intelligere inciperet, atque hoc pacto ad exercendas proprias vires in scrutanda ipsa rerum natura, & ad constituenda inde religionis principia & præcepta adsuefieret: ad hunc apicem virium intelligentiæ & ingenii si pervenerit genus humanum, non amplius opus fore elementaribus istis libellis. In istis dogmatibus & præceptis, quæ ex naturæ divinæ necessitate fluunt, aut ex reliquarum rerum natura, postquam eas Deus creare liberrimo consilio constituit, id quidem locum habere posse fateor. Nec id novum *evangelica* censendum est, sed jam dudum prudentes theologi idem docuerunt. Sed quod ad ipsa liberrima Dei consilia & dispositiones, præprimis in reducendis hominibus a corruptione morali ad beatam vitam attinet, in quibus tradendis præcipuum caput religionis in Scriptura s. revelatæ versatur; num tu hæc quidem putas ab ullo homine, immo ab ullo angelo a priori, antequam Deus ipse ea aperuit, potuisse exquiri, & ex semetipso defini-

definiri, & constitui, quamnam rationem quæve remedia Deus ad id obtinendum adhibere debeat aut decreverit?

Quæ adhuc dicenda restant, alio tempore, juvante Deo absolvemus. In præsentia, Cives! id unum adhuc vos monitos esse cupimus, ut, quo majus beneficium Deus, aperiendo per verbum suum sanctissima sua consilia & instituta ad reducendos nos miseros & propter peccata infelices homines ad beatam vitam, in nos contulit; hoc majori studio, præsertim in his festis diebus in id incumbatis, ne negligendo & vilipendendo hanc divinam benignitatem, præter reliqua peccata, quibus Deum offendimus, etiam nefandum ingrati animi crimen incurratis!

P. P.

BUETZOVII, IN ACADEMIA FRIDERICIANA,
SUB SIGILLO ACAD.
IPSO SOLENNI PASCHATIS DIE,
MDCCLXXXI.

33

LBMV Schwerin

000 749 869

Landesbibliothek
Mecklenburg-Vorpommern
Günther Uecker

https://purl.uni-rostock.de/rostdok/ppn1830790129/phys_0019

DFG

